

MONITOR ASEAN

„Monitor ASEAN” omawia i komentuje najważniejsze wydarzenia związane z aktualną sytuacją polityczną, gospodarczą i społeczną w państwach Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej, ze szczególnym naciskiem na działania Chin w regionie.

MGR MATEUSZ CHATYS

OŚRODEK SPRAW AZJATYCKICH
UNIwersytet ŁÓDZKI

MONITOR ASEAN

CZERWIEC 2022

DIALOG SHANGRI-LA ODBYŁ SIĘ W SINGAPURZE

Czerwiec został zdominowany przez kwestie związane z bezpieczeństwem, które były motywem przewodnim zarówno 16. szczytu ministrów obrony ASEAN w Phnom Penh jak i 19. edycji dialogu Shangri-La w Singapurze. Na uwagę zasługuje również niespodziewane zerwanie przez Filipiny negocjacji z Chinami w sprawie wspólnego wydobycia surowców naturalnych z Morza Południowochińskiego, które toczyły się od 2018 r. Dzięki tej decyzji nowo zaprzysiężony prezydent Ferdinand Marcos Jr. uzyskał większą swobodę w budowie własnej polityki zagranicznej wobec Chin. Warto również dodać, iż pod koniec czerwca rozpoczęły się organizowane przez USA manewry morskie RIMPAC z udziałem czterech statków z Azji Południowo-Wschodniej.

I. STOSUNKI WEWNĄTRZ ASEAN

4 czerwca: birmańskie wojsko przeprowadziło ofensywę na północy kraju zorientowaną na pacyfikacji przeciwników junty. W ciągu trzydniowej ofensywy wojsko spaliło setki budynków w wioskach Kinn, Upper Kinn i Ke Taung.

9 czerwca: Wietnam zainwestował w Laosie ponad 815 mln USD w kopalnie i hydroelektrownie. Z całej puli 691 mln zostało zainwestowanych w cztery hydroelektrownie w prowincji Attapeu, które mają zostać ukończone w 2025 r. Pozostałe 93,3 mln USD przeznaczono na rzecz dwóch kopalń, natomiast 30,8 mln USD na stację transformatorową. Wietnam jest trzecim największym źródłem inwestycji zagranicznych w Laosie.

9 czerwca: przedstawiciel birmańskiej junty został wykluczony ze spotkania w formacie ASEAN-Indie. Po raz czwarty przedstawiciel birmańskiego rządu nie został zaproszony na oficjalne spotkanie z ASEAN. Tym razem Indie wykluczyły juntę ze spotkania z ministrami spraw zagranicznych ASEAN. Według doniesień medialnych członkowie birmańskiego ministerstwa spraw zagranicznych mogli uczestniczyć w spotkaniu, ale bez ministra spraw zagranicznych.

12 czerwca: premier Kambodży zwrócił się do birmańskiego lidera z prośbą o ponowne rozważenie skutków wymierzenia kary śmierci czterem

członkom opozycji politycznej. Hun Sen napisał list do generała Min Aung Hlainga, w którym zwrócił uwagę, że przeprowadzenie egzekucji doprowadzi do jeszcze większego zantagonizowania społeczności międzynarodowej, co skomplikuje wysiłki na rzecz przywrócenia pokoju w Birmie. Według specjalistów z ONZ wyroki mają na celu zastraszenie wszelkich przeciwników junty w kraju. Warto podkreślić, że uwagi Hun Sena to rzadki przykład publicznego komentowania spraw związanych z wewnętrzną polityką państwa przez lidera jednego państwa Azji Południowo-Wschodniej wobec drugiego. Aktywność premiera Kambodży są przede wszystkim podyktowane prezydencją Kambodży w ASEAN w 2022 r.

13 czerwca: wietnamski kuter rybacki staranował jednostkę należącą do oraz malezyjskiej agencji ds. egzekwowania przepisów morskich (Malaysian Maritime Enforcement Agency, MMEA). Dowódca MMEA ze strefy Kudat - Maurice Grenville Abeyeratne, poinformował o wykryciu wietnamskiego kutra rybackiego prowadzącego połowy na wodach oddalonych o 118 mil morskich od wierzchołka Borneo (Tanjung Simpang Mengayau). W momencie, gdy jednostka MMEA (KM Arau) zbliżyła się do wietnamskiego statku, ten w próbie ucieczki staranował KM Arau, co przyczyniło się do zniszczeń kutra rybackiego. Funkcjonariuszom MMEA udało się wejść na pokład wietnamskiej jednostki, dzięki czemu potwierdzono, że załoga składająca się z 41 obywateli Wietnamu nie posiadała odpowiednich zezwoleń na prowadzenie połowów na malezyjskich wodach. W związku z tym łódź została skonfiskowana razem z trzema tonami połowów (głównie kałamarnic). Wietnamscy rybacy odpowiadają za prowadzenie nielegalnych połowów na malezyjskich wodach.

20 czerwca: były premier Malezji stwierdził, że rząd powinien zgłosić roszczenia o Singapur i wyspy Riau. Podczas spotkania zorganizowanego w stanie Selangor, zorganizowanego przez kilka pozarządowych organizacji, Mahathir Mohamad wygłosił kontrowersyjne przemówienie, według którego Malezja powinna rościć sobie prawa do Singapuru (będącego w przeszłości pod zwierzchnictwem stanu Johor), a także do wysp Riau, znajdujących się obecnie pod kontrolą Indonezji. Z uwagi na sytuację na Ukrainie oraz argumenty Rosji stojące za inwazją, słowa byłego premiera odbiły się szerokim echem na arenie międzynarodowej.

20 czerwca: zdaniem ministra spraw zagranicznych Malezji Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej powinno przejąć inicjatywę w sprawach dotyczących regionu Indo-Pacyfiku. Saifuddin Abdullah stwierdził, że państwa spoza ASEAN odgrywają coraz większą rolę w kwestiach związanych z bezpieczeństwem i rozwojem regionu. Szef malezyjskiej dyplomacji podkreślił, iż ASEAN musi zwiększyć swój udział w obszarach z zakresu

bezpieczeństwa i rozwoju ekonomicznego regionu, ponieważ centralna rola stowarzyszenia może zostać przyćmiona przez takie inicjatywy jak QUAD, AUKUS czy IPEF.

21 czerwca: premier Kambodży odrzucił oskarżenia o sprzedaż terytorium kraju Wietnamowi. Podczas obchodów 45. rocznicy obalenia reżimu Pol Pota, w których wziął również udział premier Wietnamu Pham Minh Chinh, Hun Sen zaprzeczył doniesieniom o sprzedaży ziemi. Podkreślił, że jego rząd przestrzega zasad ustalonych przez kolonialne władze francuskie. Zawrócił również uwagę, że 84% sporów granicznych z Tajlandią zostało rozwiązanych, a pozostałe 6% jest przedmiotem negocjacji. Co więcej podziękował Wietnamowi za pomoc w wyzwoleniu Kambodży spod reżimu Pol Pota.

21 czerwca: premierzy Kambodży i Wietnamu zobowiązali się do pogłębienia współpracy dwustronnej. W ciągu pierwszych pięciu miesięcy bieżącego roku wymiana handlowa między państwami osiągnęła wartość 5,44 mld USD, dzięki czemu odnotowano wzrost o 19% w porównaniu do analogicznego okresu z roku ubiegłego. Co więcej, w tym samym czasie Kambodżę odwiedziło 46 tys. turystów, dzięki czemu Wietnam stał się jednym z trzech największych partnerów, jeżeli chodzi o sektor turystyczny. Premierzy zobowiązali się do pogłębienia współpracy w tych sektorach, a także do zwiększenia współpracy partyjnej oraz parlamentarnej. Pham Minh Chinh wezwał rząd Kambodży do stworzenia bardziej optymalnych warunków dla osób pochodzenia wietnamskiego w Kambodży, aby umocnić ich status prawny, co przyczyni się do większej integracji ze społeczeństwem, a wraz z nią do rozwoju społeczno-gospodarczego Kambodży, a także stosunków między tymi dwoma państwami.

22 czerwca: w Kambodży odbył się 16. szczyt ministrów obrony ASEAN. Po dwóch latach spotkań w formule wirtualnej z uwagi na pandemię koronawirusa, szefowie resortów obrony spotkali się osobiście w Phnom Penh. Ministrowie przyjęli wspólną deklarację o współpracy z zakresu obrony oraz wzmocnieniu solidarności. Podczas spotkania przyjęto również regulamin w sprawie działalności Centrum Doskonałości ds. Cyberbezpieczeństwa i Informacji (ACICE), które powstało rok temu w Singapurze. Na szczycie przyjęto również deklarację wzywającą do szybkiego wypracowania Kodeksu Postępowania na Morzu Południowochińskim. Warto zaznaczyć, że w szczycie wziął udział minister obrony Birmy, generał Mya Tun Oo. Zerwano tym samym z przyjętą praktyką wykluczania wysokich przedstawicieli junty z oficjalnych spotkań w ramach ASEAN, zapoczątkowaną od czasu zamachu stanu z lutego 2021 r.

25 czerwca: prezydent Filipin odrzucił zasadność wznowienia postępowania w sprawie śmierci w ramach kampanii antynarkotykowej w kraju. Zgodnie z oficjalnym oświadczeniem pałacu prezydenckiego,

Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości powinien pozostawić zbadanie sprawy śmierci w ramach walki z przestępczością narkotykową instytucjom krajowym, ponieważ toczą się w tej sprawie odpowiednie postępowania. Według analityków, mało prawdopodobnym jest, aby Rodrigo Duterte, po tym jak oficjalnie przestanie być prezydentem 30 czerwca, stanął przed sądem w sprawie jego polityki antynarkotykowej.

27 czerwca: specjalny wysłannik ASEAN wezwał birmańską juntę, żeby nie umieszczała byłej radczyni stanu w więzieniu. Minister spraw zagranicznych Kambodży, pełniący jednocześnie funkcję specjalnego wysłannika ASEAN do Birmy, wezwał juntę do zwolnienia Aung San Suu Kyi z więzienia w Naypyitaw, gdzie jest przetrzymywana w odosobnieniu. Do niedawna była radczyni stanu, której postawiono zarzuty w sprawie ponad 20 różnych przestępstw, była przetrzymywana w areszcie domowym w nieznannej lokalizacji.

28 czerwca: filipiński Sąd Najwyższy odrzucił ostatni wniosek w sprawie dyskwalifikacji kandydatury Ferdinanda Marcosa Jr. z majowych wyborów prezydenckich. Zdaniem sądu kandydatura prezydencka syna byłego dyktatora była w pełni zgodna z prawem. Orzeczenie wyeliminowało ostatnie wątpliwości związane z wyborami oraz otworzyło drogę do zaprzysiężenia. Wniosek o dyskwalifikację kandydatury powoływał się na pogwałcenia prawa podatkowego przez Marcosa. Z panelu 15 sędziów, 13 głosowało za odrzuceniem wniosku, a dwóch wstrzymało się od głosu.

28 czerwca: filipińska straż przybrzeżna zorganizowała spotkanie poświęcone bezpieczeństwu morskemu z udziałem przedstawicieli straży przybrzeżnych z Indonezji i Malezji. Przedstawiciele straży przybrzeżnych trzech państw na wysokim szczeblu wzięli udział w spotkaniu na temat nowych sposobów utrzymania pokoju i stabilności na Morzach Sulu i Celebes. Szefowie formacji dyskutowali nad propozycją trójstronnego porozumienia straży przybrzeżnych w sprawie utworzenia formalnego mechanizmu współpracy z zakresu struktury egzekwowania prawa morskiego i efektywności operacyjnej.

29 czerwca: specjalny wysłannik ASEAN po raz drugi w tym roku odwiedził Birmę. Minister spraw zagranicznych Kambodży Prak Sokhonn, pełniący jednocześnie funkcję specjalnego wysłannika ASEAN do Birmy, złożył wizytę w Naypyitaw. W ramach swojego pobytu w Birmie spotkał się z przedstawicielami sześciu zbrojnych organizacji mniejszości etnicznych, będących sygnatariuszami ogólnokrajowego porozumienia o zawieszeniu broni (Nationwide Ceasefire Agreement). Warto zaznaczyć, że żadna z tych organizacji nie walczy z juntą, a największe organizacje zbrojne nie podpisały zawieszenia broni z wojskowym rządem, który przeprowadził zamach stanu w lutym ubiegłego roku.

29 czerwca: rząd Filipin podjął decyzję o zamknięciu serwisu informacyjnego Rappler współprowadzonego przez laureatkę Pokojowej Nagrody Nobla. Komisja papierów wartościowych i giełd podtrzymała swoją decyzję ze stycznia 2018 r. mówiącą o pogwałceniu przez Rapplera konstytucyjnych limitów zagranicznych udziałów w przedsiębiorstwie medialnym, co jest jednoznaczne z koniecznością zakończenia działalności przez serwis informacyjny. Decyzja komisji została wydana dzień przed ustąpieniem Rodrigo Duterte z urzędu prezydenta. Współzałożycielka Rapplera - Maria Ressa, jest znana z krytyki polityki Rodrigo Duterte, a także artykułów obnażających prawdziwe oblicze kampanii antynarkotykowej, dzięki którym otrzymała Nagrodę Nobla.

29 czerwca: prezydent Indonezji spotkał się z prezydentem Ukrainy przed rozmową z Władimirem Putinem. Podczas rozmowy z Wołodymyr Zełenskim w Kijowie, Joko Widodo zaoferował przekazanie wiadomości od ukraińskiego prezydenta Władimirowi Putinowi. Prezydent Indonezji wyraził również gotowość do pośredniczenia w rozmowach pokojowych pomiędzy Rosją i Ukrainą. Zaangażowanie Joko Widodo w sytuację na Ukrainie wynika z tegorocznej prezydencji Indonezji w grupie G20. Indonezyjski prezydent powtórzy swoje zaproszenie dla ukraińskiego prezydenta na szczyt G20 w listopadzie bieżącego roku na Bali. W ramach swojej wizyty lider Indonezji odwiedził również Irpin, gdzie miało dojść do zbrodni dokonanych przez rosyjskich żołnierzy.

30 czerwca: Ferdinand Marcos Jr. został zaprzysiężony na nowego prezydenta Filipin. Po tym jak 36 lat temu rodzina Marcosów uciekła z kraju, syn byłego dyktatora został zaprzysiężony na prezydenta Filipin, zastępując tym samym Rodrigo Duterte. Na ceremonii zaprzysiężenia był obecny wiceprezydent ChRL Wang Qishan oraz drugi dżentelmen Stanów Zjednoczonych Douglas Emhoff. Wydarzenie było zabezpieczone przez 15 tys. policjantów, żołnierzy oraz funkcjonariuszy straży przybrzeżnej.

30 czerwca: Tajlandia zmobilizowała swoje samoloty bojowe w pobliżu granicy z Birmą w odpowiedzi na naruszenie przestrzeni powietrznej. Rzecznik tajskich sił powietrznych wicemarszałek Prapat Sonjaidee poinformował, że po wykryciu przez radar samolotu w przestrzeni powietrznej w pobliżu granicy Tajlandii z Birmą, dwa myśliwce F-16 zostały wysłane w ten obszar. Niezidentyfikowany samolot naruszył granicę nad dystryktem Pop Phra w prowincji Tak, atakując członków zbrojnego ugrupowania mniejszości etnicznej wzdłuż granicy. Zgodnie z informacjami przedstawionymi przez siły powietrzne Tajlandii, attache ds. obrony w Rangun otrzymał polecenia ostrzeżenia birmańskiej junty przed powtórzeniem się kolejnych incydentów tego rodzaju.

KOMENTARZ

Po dwóch latach spotkań za pośrednictwem wideokonferencji, ministrowie obrony państw członkowskich Stowarzyszenia Narodów Azji Południowo-Wschodniej mogli wziąć osobisty udział w 16. edycji szczytu ministrów obrony ASEAN zrealizowanego w Phnom Penh. Szefowie resortów obrony musieli się jednak zmierzyć z długą listą wyzwań, do których należy zaliczyć skutki rosyjskiej inwazji na Ukrainę, rosnące napięcia na spornych obszarach Morza Południowochińskiego, a także kryzys wewnętrzny w Birmie, będący rezultatem zamachu stanu z lutego 2021 r. Do jakich konkluzji doszli ministrowie obrony państw Azji Południowo-Wschodniej?

Jak każdy tego rodzaju szczyt, zakończył się wydaniem wspólnej deklaracji, w której nie znalazła się żadna wzmianka na temat obecnej sytuacji na Ukrainie. Jedyne odniesienie do Rosji znalazło się w punkcie trzynastym, gdzie zwrócono uwagę na skuteczne przeprowadzenie morskich manewrów ASEAN-Rosja (ASEAN-Russia Naval Exercise, ARNEX) pod koniec 2021 r. Pominięto również szereg istotnych zmian i procesów mających wpływ na poczucie bezpieczeństwa i stabilizację w regionie Indo-Pacyfiku. Największy nacisk został położony na rosnącą listę inicjatyw zorientowanych na wzmocnieniu współpracy w takich obszarach jak cyberbezpieczeństwo, przeciwdziałanie zagrożeniom epidemiologicznym czy edukacja z zakresu obronności. Mają one przede wszystkim pomóc w budowie wzajemnego zaufania, co jest głównym zadaniem szczytu od 2006 r., czyli momentu, kiedy ta formuła została utworzona. Przez ostatnie szesnaście lat szczyty ministrów obrony państw członkowskich ASEAN przyczyniły się do wyraźnego podniesienia poziomu współpracy w domenie bezpieczeństwa i obronności. Niemniej jednak wciąż pozostają problematyczne kwestie, które budzą kontrowersje i przyczyniają się do podsycania niepokoju oraz niepewności. Świadczą o tym chociażby kontrowersyjne wypowiedzi indonezyjskiego kaznodziei Abdula Somada, według którego Singapur należy do należących do Indonezji wysp Riau, czy byłego premiera Malezji Mahathira Mohamada, twierdzącego, że Singapur powinien być częścią malezyjskiego stanu Johor.

Abstrahując od wyzwań wewnętrznych, ASEAN musi również sprostać zagrożeniom zewnętrznym z wiodącą rolą amerykańsko-chińskiej rywalizacji w regionie. Zarówno rywalizacja mocarstw jak i rosnąca aktywność różnego

rodzaju formatów minilateralnych, do których należy zaliczyć QUAD oraz AUKUS, sprawiają, że państwa członkowskie ASEAN coraz bardziej obawiają się marginalizacji oraz utraty przez stowarzyszenie centralnej roli w regionie. W niektórych przypadkach obawy są związane z perspektywą przyspieszenia wyścigu zbrojeń, mogących doprowadzić do gwałtownej eskalacji i konfliktu zbrojnego. Jest to szczególnie dobrze widoczne na przykładzie AUKUS. Po tym jak trójstronne porozumienie między Australią, Wielką Brytanią i Stanami Zjednoczonymi zostało ogłoszone we wrześniu ubiegłego roku, Malezja i Indonezja wyraziły swoje obawy, że pakt zakładający pozyskanie przez Australię łodzi z napędem atomowym przyczyni się do zwiększenia napięć na Morzu Południowochińskim i Wschodniocińskim. Obawy te zostały zresztą powtórzone w czerwcu bieżącego roku przez ministra spraw zagranicznych Malezji na spotkaniu w Kuala Lumpur ze swoją australijską odpowiedniczką.

Nie powinien zatem dziwić fakt, że szef malezyjskiej dyplomacji Saifuddin Abdullah postuluje za większym zaangażowaniem ASEAN i przejęciem roli lidera w sprawach związanych z regionem Indo-Pacyfiku, zamiast ograniczać się do reakcji na działania podejmowane przez pozostałe państwa. Przejęcie inicjatywy w dobie wojny na Ukrainie i jej skutków na światowy rynek surowców energetycznych oraz żywnościowy, a także utrzymująca się wysoka temperatura napięć na linii Waszyngton-Pekin sprawiają, że jest to niezwykle trudne zadanie. Tym bardziej, że stowarzyszeniu wciąż nie udało się osiągnąć daleko idących postępów w sprawie kryzysu w Birmie. Ponad rok od wypracowania pięciopunktowego konsensusu birmańska junta nadal konsekwentnie realizuje swoją politykę, a nawet radykalizuje swoje działania, o czym może świadczyć decyzja o przeniesieniu byłej radczyni stanu Aung San Suu Kyi z aresztu domowego do więzienia w stolicy kraju.

II. STOSUNKI BILATERALNE CHIN Z PAŃSTWAMI ASEAN

2 czerwca: chiński ambasador na Filipinach odwiedził straż przybrzeżną w celu uzgodnienia przyszłości współpracy. Niedługo po tym jak filipiński rząd złożył protesty w sprawie chińskiego zakazu połowów rozciągającego się na obszar wyłącznej strefy ekonomicznej Filipin oraz nękania ze strony filipińskich statków, ambasador Huang Xilian spotkał się dowódcą straży przybrzeżnej admirałem Artemio Abu. Przedstawiciele obu państw omówili kwestie związane z rozwojem współpracy pomiędzy formacjami, mającej na celu wzmocnienie relacji i zaufania, a także promocję pokoju oraz stabilności w regionie.

4 czerwca: minister spraw zagranicznych Chin odwiedził malezyjski stan Sabah. Wang Yi podczas rozmowy z wiceministrem Datuk Seri Panglimanem

omówił perspektywę zacieśnienia chińskiej współpracy ze stanem Sabah w obszarze handlu i inwestycji. Przedstawiciele obu stron poruszyli również kwestię perspektywy transferu technologicznego z zakresu rolnictwa i rybołówstwa. Szef chińskiej dyplomacji podkreślił szczególne zainteresowanie ChRL inwestycjami w obszar produkcji oleju palmowego.

8 czerwca: chiński ambasador w Kambodży wziął udział w inauguracji budowy nowej infrastruktury w bazie marynarki wojennej Ream, umożliwiającej naprawę statków. Chiński rząd w ramach grantu pomoże rozwinąć możliwości naprawy statków w bazie marynarki wojennej w Kambodży, poprzez pomoc w budowie suchego doku i warsztatów, dwóch otwartych doków dla małych oraz średnich jednostek, a także modernizację śluz dla skutecznego regulowania poziomu wody. Oprócz tego chińskie wsparcie obejmuje budowę szpitala i zapewnienie mundurów dla kambodżańskich marynarzy. Podczas ceremonii inauguracyjnej ambasador Wang Wentian podkreślił, że współpraca pomiędzy Chinami i Kambodżą odbywa się z poszanowaniem praw oraz służy interesom obu państw. Ponadto zwrócił uwagę, że współpraca dwustronna nie narusza prawa międzynarodowego, natomiast współpraca militarna nie jest wymierzona przeciwko jakimkolwiek państwo trzecim. Ambasador Wentian zaznaczył, że państwem, które posiada największą liczbę żołnierzy stacjonujących zagranicą nie są Chiny, co należy uznać za aluzję pod adresem Stanów Zjednoczonych. Przedstawiciele obu państw po raz kolejny zaprzeczyli amerykańskim doniesieniem medialnym (np. The Wall Street Journal), według których Chiny budują tajną bazę w obrębie kompleksu kambodżańskiej bazy marynarki wojennej Ream, do wyłącznego użytku przez chińskich żołnierzy.

9 czerwca: Indie przekazały Wietnamowi dwanaście łodzi patrolowych. Dzień po podpisaniu wzajemnego porozumienia logistycznego umożliwiającego wykorzystanie baz wojskowych drugiej strony w celu wzmocnienia współpracy z zakresu obronności i bezpieczeństwa, Indie przekazały Wietnamowi dwanaście szybkich łodzi patrolowych. Łodzie zostały zbudowane w ramach linii kredytowej w wysokości 100 mln USD, która została rozszerzona na Wietnam w 2014 r. Pięć łodzi zostało wyprodukowanych w Indiach, a siedem w stoczni Hong Ha w Wietnamie. Wszystko wskazuje na to, że oba państwa zacieśniają współpracę w obliczu wspólnego zagrożenia jakim jest rosnąca potęga militarna ChRL w regionie.

10 czerwca: radca stanu i minister obrony spotkał się z przedstawicielami singapurskiego rządu przed 19.edycją Dialogu Shangri-La. Wei Fenghe omówił z premierem Lee Hsien Longiem kwestie związane z pogłębieniem dwustronnej współpracy ze szczególnym uwzględnieniem walki z pandemią COVID-19 jak również odbudową gospodarki obu państw. Przedstawiciel Chin spotkał się również ze swoim odpowiednikiem, ministrem obrony Ng Eng

Henem, z którym poruszył tematy związane z sytuacją w regionie, włącznie ze sporami na Morzu Południowochińskim, a także kryzysem na Ukrainie.

11 czerwca: prezydent elekt Filipin pochwalił współpracę z Chinami zaraz po tym jak ministerstwo spraw zagranicznych złożyło kolejny protest przeciwko chińskiej aktywności w wyłącznej strefie ekonomicznej kraju.

Filipiny złożyły trzeci, w ciągu dwóch tygodni, protest przeciwko chińskim działaniom związanym z sytuacją na Morzu Południowochińskim. Protest dotyczył nielegalnych połowów w wyłącznej strefie ekonomicznej Filipin, a także prowokacyjne śledzenie filipińskich statków przez chińską straż przybrzeżną w pobliżu płycizny Second Thomas. Tymczasem Ferdinand Marcos Jr określił ChRL jako „najsilniejszego partnera” Filipin, który ma największy udział w odbudowie gospodarki kraju po pandemii koronawirusa. Podobny dwugłos często był widoczny w przypadku prezydentury Rodrigo Duterte, a co za tym idzie ten element najprawdopodobniej będzie zachowany przez nową administrację.

17 czerwca: Filipiny wspólnie z Wietnamem rozpoczynają prace nad własną walutą cyfrową banku centralnego w odpowiedzi na rosnącą popularność chińskich aplikacji płatniczych.

Liczba użytkowników chińskich platform płatniczych takich jak Alipay czy WeChat Pay ciągle rośnie w Azji Południowo-Wschodniej. Nawet w Wietnamie, gdzie oficjalnie są zakazane. W związku z tym rządy Filipin i Wietnamu rozpoczęły wspólnie z japońskim startup'em Soramitsu (pomógł Kambodży w opracowaniu jednej z pierwszych na świecie cyfrowej waluty banku centralnego) studium wykonalności nad własnymi cyfrowymi pieniędzmi banku centralnego (central bank digital currencies, CBDC). Zgodnie najnowszymi raportami globalne korporacje mogą zaoszczędzić do 100 mld USD rocznie na kosztach transakcji transgranicznych w ramach wielonarodowej sieci CBDC działającej na pełną skalę.

17 czerwca: Chiny zwodowały swój trzeci lotniskowiec po pięciu latach budowy.

Lotniskowiec o nazwie Fujian (CV18) został całkowicie zaprojektowany i zbudowany w Chinach, a ceremonia zwodowania odbyła się w porcie w Szanghaju. Najnowsza jednostka chińskiej marynarki wojennej wejdzie do służby w ciągu kilku najbliższych lat, ponieważ wciąż muszą zostać przeprowadzone prace wykończeniowe i próby stoczniove, które potrwać co najmniej dwa lata.

20 czerwca: chiński ambasador wziął udział w zaprzysiężeniu Sary Duterte-Carpio na wiceprezydent Filipin.

Sara Duterte-Carpio zerwała z tą tradycją poprzez złożenie przysięgi 11 dni wcześniej. Filipińscy komentatorzy wskazują, że ostentacyjne zerwanie z protokołem było pewnego rodzaju manifestacją nowej wiceprezydent, za pośrednictwem której chciała zaznaczyć swoją pozycję na wewnętrznej scenie politycznej. Warto zaznaczyć, że dwugodzinna ceremonia została przeprowadzona w Davao, gdzie córka Rodrigo Duterte była wcześniej burmistrzem, a w uroczystości wziął udział chiński ambasador na Filipinach –

Huang Xilian. Co więcej, chiński dyplomata spotkał się z nową wiceprezydent dzień przed zaprzysiężeniem. Przedstawiciele obu państw mieli poruszyć tematy związane z kondycją stosunków dwustronnych, a także postępami w realizacji projektu mostu pomiędzy wyspą Samal a Davao (Samal Island-Davao City Connector Project) realizowanego dzięki chińskiej pożyczce w wysokości 350 mln USD. Ambasador Huang Xilian spotkał się także z bratem przyszłej wiceprezydent, Sebastianem Duterte, który przejął stanowisko burmistrza Davao. Chiński dyplomata przekazał burmistrzowi 13 budynków o łącznej wartości ponad 2,7 mln USD, które będą wykorzystane do rozwoju szkolnictwa.

20 czerwca: Chiny i Laos osiągnęły możliwość dwustronnej transmisji energii elektrycznej. Hydroelektrownia Nam Tha 1 Hydropower Station na północy Laosu przesłała energię elektryczną do chińskiej prowincji Yunnan, co miało miejsce po raz pierwszy od czasu wdrożenia projektu łączności sieci energetycznych obu państw 12 lat temu. Energia została przesłana w ramach nadwyżki po stronie Laosu związanej z porą deszczową. Umowa w tej sprawie została podpisana między państwami w marcu bieżącego roku. Z kolei strona chińska uzupełni braki energetyczne Laosu w trakcie pory suchej.

23 czerwca: minister spraw zagranicznych Filipin poinformował o zerwaniu z Chinami rozmów na temat wspólnego wydobycia surowców naturalnych na Morzu Południowochińskim. Teodoro Locsin powołał się na ograniczenia konstytucyjne i kwestie suwerenności państwa, usprawiedliwiając decyzje o wycofaniu się z rozmów z Pekinem nad wspólnym wydobyciem surowców, prowadzonych od 2018 r. Decyzja Manili świadczy o porażce Chin w wykorzystaniu prochińskiej prezydentury Rodrigo Duterte do zagwarantowania sobie dostępu do surowców znajdujących się na obszarze wyłącznej strefy ekonomicznej Filipin na Morzu Południowochińskim. Z drugiej strony można mówić o wyrozumiałości odchodzącego rządu, który nie chce obarczać nowej administracji konsekwencjami decyzji podjętych w czasie prezydentury Rodrigo Duterte.

23 czerwca: Wietnam złożył protest przeciwko chińskim ćwiczeniom na Morzu Południowochińskim. Rzeczniczka ministerstwa spraw zagranicznych Wietnamu Le Thi Thu Hang poinformowała o złożeniu sprzeciwu wobec chińskich manewrów morskich w pobliżu wyspy Woody w archipelagu Paracele, które rozpoczęły się 19 czerwca. Według rządu Hanoi chińska marynarka wojenna pogwałciła suwerenność Wietnamu w obrębie spornego archipelagu. Co więcej, ćwiczenia uznano za sprzeczne z postanowieniami „Deklaracji o postępowaniu stron na Morzu Południowochińskim”, a także przyczyniają się do komplikacji negocjacji nad Kodeksem Postępowania i zaburzają stabilność regionu.

23 czerwca: Chiny i Wietnam przeprowadziły 32. edycję wspólnego patrolu w Zatoce Tonkińskiej. Dwie chińskie korwety (Bazhong, Enshi) wspólnie z wietnamską marynarką wojenną przeprowadziły wspólny patrol, a także ćwiczenia z zakresu misji poszukiwawczych oraz ratowniczych w Zatoce Tonkińskiej. Inicjatywa wspólnych patroli jest realizowana od 2005 r.

24 czerwca: chińska straż przybrzeżna utrzymuje aktywność w pobliżu płycizny Second Thomas. Statki filipińskiej marynarki wojennej dostarczają zaopatrzenie do dziewięciu posterunków na spornych obszarach Morza Południowochińskiego. Jednak do posterunku na statku BRP Sierra Madre, znajdującego się na mieliźnie płycizny Second Thomas, zaopatrzenie jest dostarczane przez parę 24-metrowych drewnianych łodzi, żeby uniknąć incydentów z chińską strażą przybrzeżną, którego mogłyby doprowadzić do eskalacji napięć. Chińskie jednostki konsekwentnie utrudniają realizację misji zaopatrzeniowych, argumentując, że przeciwdziałają dostarczaniu materiałów budowlanych pod rozwój infrastruktury na spornych obszarach archipelagu Spratly.

25 czerwca: Chiny, Laos, Birma i Tajlandia przeprowadziły 118. edycję wspólnego patrolu na rzece Mekong. Pięć statków (w tym trzy z Chin) ze 109 funkcjonariuszami organów ścigania z czterech państw przeprowadziło kolejną odsłonę patrolu, mającego na celu przeciwdziałanie przestępczości i zwiększenie bezpieczeństwa na rzece Mekong. W ciągu czterech dni patrolu statki przepłynęły 760 km rzeki, będącej jednym z głównych szlaków transgranicznego handlu w regionie.

26 czerwca: tajwańska firma Foxconn Technology Group może być zaangażowana w rozwój nowej stolicy Indonezji. Minister ds. inwestycji Bahlil Lahadalia poinformował, że przedsiębiorstwo Foxconn może mieć swój udział w projekcie budowy nowej stolicy – Nusantara, którego wartość jest szacowana na 34 mld USD. Tajwańska firma technologiczna miałaby być odpowiedzialna za system linii autobusów elektrycznych oraz sieć Internetu rzeczy (Internet of Things). Ponadto prezes Hon Hai Precision Industry, będącej jedną z głównych części składowych Foxconn spotkał się z prezydentem Joko Widodo w sprawie planów odnośnie budowy w Indonezji fabryki skuterów elektrycznych o wartości 8 mld USD.

27 czerwca: koreańska firma zbuduje dla filipińskiej marynarki wojennej sześć łodzi patrolowych do 2028 r. Przedsiębiorstwo Korea Shipbuilding & Offshore Engineering Co. (KSOE) wygrało przetarg na budowę sześciu łodzi patrolowych o wyporności 2,4 tys. ton o łącznej wartości 573 mln USD. Wzmocnienie filipińskiej marynarki wojennej z pewnością spotka się z zaniepokojeniem ze strony Pekinu z uwagi na toczące się spory na Morzu Południowochińskim.

KOMENTARZ

Kilka tygodni od wyborów prezydenckich na Filipinach nie cichną spekulacje co do przyszłości polityki zagranicznej rządu w Manili wobec Chińskiej Republiki Ludowej (ChRL). Z Filipin płyną sprzeczne sygnały, stąd trudno ocenić czy relacje dwustronne pod rządami Ferdinanda Marcosa Jr. będą przypominały te z początku, a może raczej końca prezydentury Rodrigo Duterte. Stąd warto przeanalizować dotychczasowy przebieg wydarzeń na Filipinach związanych z Chinami.

W pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę na wystąpienie prezydenta elekta przed Association for Philippines-China Understanding (APCU), podczas którego określił Chiny jako „najsilniejszego partnera” Filipin. Zwrócił również uwagę na kluczową rolę ChRL w odbudowie gospodarki kraju po pandemii koronawirusa. Za utrzymaniem dobrych relacji z Pekinem przez nową administrację przemawiają również zapowiedzi Marcosa Jr. o kontynuacji inicjatywy rozwoju infrastrukturalnego państwa („Build, Build, Build”) oraz „niezależnej polityki zagranicznej”. Obie koncepcje były zainicjowane przez Rodrigo Duterte. W przypadku pierwszej z nich rola Chin sprowadzała się do uwzględnienia części projektów infrastrukturalnych realizowanych na Filipinach w sztandarowym projekcie przewodniczącego Xi Jinpinga – inicjatywie Pasa i Szlaku. Natomiast w przypadku drugiej koncepcji chodziło o ograniczenie zależności Filipin od państw Zachodu (głównie Stanów Zjednoczonych) na rzecz strategicznego partnerstwa z ChRL. Prezydent elekt jak i część jego przyszłej administracji zdają sobie jednak sprawę z trudności wynikających ze stosunków bilateralnych. Dlatego Ferdinand Marcos Jr zaapelował o przezwyciężenie trudności i różnic, a także kontynuację komunikacji w świetle toczących się sporów na Morzu Południowochińskim. Z kolei Benjamin Diokno, który zostanie ministrem finansów w nowym rządzie zwrócił uwagę na bardzo ograniczony zakres, jeżeli chodzi o realizację przez Pekin zobowiązań inwestycyjnych na Filipinach opiewających na kwotę 24 mld USD. Dodał jednocześnie, że w pierwszej kolejności oczekuje od chińskiego rządu wypełnienie wcześniej złożonych zobowiązań z zakresu budowy systemu linii kolejowych na Mindanao.

Poza postępującą inflacją i rosnącymi wraz z nią stopami procentowymi, Filipiny zmagają się również z coraz większym zadłużeniem, które wzrosło z 220 mld USD w kwietniu ubiegłego roku do 260 mld USD w tym roku, co stanowi prawie 20% wzrost. Tymczasem według najnowszych informacji z kwietnia bieżącego roku przedstawionych przez departament robót publicznych i autostrad, spośród 119

projektów w ramach inicjatywy „Build, Build, Build” udało się zrealizować tylko 12. Nowa administracja ma się podjąć realizacji 88 projektów, których łączna wartość jest szacowana na 100 mld USD. Kondycja filipińskiej gospodarki, a także ambitne plany rozwoju infrastrukturalnego sprawiają, że rząd w Manili będzie musiał szukać zagranicznego finansowania projektów, a Chiny będą najprawdopodobniej jednym z głównych kandydatów.

W kontekście filipińsko-chińskich relacji na uwagę zasługuje zaprzysiężenie nowej wiceprezydent Sary Duterte-Carpio, które samo w sobie było złamaniem dotychczas obowiązującego protokołu. Zgodnie z konstytucją z 1987 r. osoba na stanowisku wiceprezydenta, niezwłocznie przejmuje funkcję prezydenta w przypadku jego śmierci lub jeżeli traci zdolności do wypełniania swoich obowiązków w trakcie sześcioletniej kadencji, która zawsze kończy się o godz. 12 w dniu 30 czerwca. Z uwagi na powyższe regulacje, zaprzysiężenie wiceprezydenta zawsze odbywało się na kilka minut przed zaprzysiężeniem prezydenta. Sara Duterte-Carpio zerwała z tą tradycją poprzez złożenie przysięgi 11 dni wcześniej. Filipińscy komentatorzy wskazują, że ostentacyjne zerwanie z protokołem było pewnego rodzaju manifestacją nowej wiceprezydent, za pośrednictwem której chciała zaznaczyć swoją pozycję na wewnętrznej scenie politycznej. Tym bardziej, że Ferdinand Marcos Jr powierzył jej dodatkowo zwierzchnictwo nad resortem edukacji, mimo wielokrotnie składanych deklaracji, że chce stanąć na czele departamentu obrony narodowej. Warto zaznaczyć, że dwugodzinna ceremonia została przeprowadzona w Davao, gdzie córka Rodrigo Duterte była wcześniej burmistrzem, a w uroczystości wzięł udział chiński ambasador na Filipinach – Huang Xilian. Co więcej, chiński dyplomata spotkał się z nową wiceprezydent dzień przed zaprzysiężeniem. Przedstawiciele obu państw mieli poruszyć tematy związane z kondycją stosunków dwustronnych, a także postępami w realizacji projektu mostu pomiędzy wyspą Samal a Davao (Samal Island-Davao City Connector Project) realizowanego dzięki chińskiej pożyczce w wysokości 350 mln USD. Ambasador Huang Xilian spotkał się także z bratem przyszłej wiceprezydent, Sebastianem Duterte, który przejął stanowisko burmistrza Davao. Chiński dyplomata przekazał burmistrzowi 13 budynków o łącznej wartości ponad 2,7 mln USD, które będą wykorzystane do rozwoju szkolnictwa.

Okoliczności wokół zaprzysiężenia Sary Duterte-Carpio sugerują, że rodzina Duterte wciąż może być jednym z głównych „łączników” w relacjach na linii Manila-Pekin, a co za tym idzie wkrótce może dojść do przekształcenia tego tandemu w tercet za sprawą zwiększenia roli Davao w chińsko-filipińskich stosunkach. Tym bardziej, że Marcos Jr zmienił po wyborach prezydenckich swój stosunek do kluczowej kwestii z perspektywy Pekinu jaką jest Morze Południowochińskie. Podczas kampanii prezydenckiej dał do zrozumienia, że będzie kontynuował linię polityczną Rodrigo Duterte w sprawie wyroku Stałego

Trybunału Arbitrażowego w Hadze z 2016 r., natomiast po zwycięstwie w wyborach, zadeklarował 26 maja bieżącego roku, iż podtrzyma orzeczenie trybunału odrzucające chińską linię dziewięciu kresek.

Z ostateczną oceną polityki zagranicznej Ferdinanda Marcosa Jr. wobec Chin warto wstrzymać się do pierwszych decyzji nowej administracji po jego zaprzysiężeniu 30 czerwca. Administracja Rodrigo Duterte podjęła pewne kroki, żeby nie obarczać nowego gabinetu skutkami decyzji podjętych przez ostatnie sześć lat. Między innymi dlatego minister spraw zagranicznych Filipin Teodoro Locsin poinformował, że zerwano rozmowy z Pekinem, prowadzone od 2018 r., na temat wspólnej eksploracji surowców naturalnych na Morzu Południowochińskim. Do oficjalnych powodów zaliczono ograniczenia konstytucyjne i kwestie suwerenności kraju. Dzięki temu nowy prezydent Filipin będzie dysponował większą swobodą, jeżeli chodzi o zarządzanie relacjami z ChRL, zwłaszcza w kontekście sporów na Morzu Południowochińskim.

III. RYWALIZACJA CHINY-USA W ASEAN

1 czerwca: amerykańska firma Apple przenosi części produkcji tabletów z Chin do Wietnamu. Po raz pierwszy w historii amerykański gigant technologiczny podjął decyzję o przeniesieniu części produkcji tabletów iPad do Wietnamu w związku z zakłóceniami łańcuchów dostaw związanymi z trwającymi kilka miesięcy obostrzeniami w regionie wokół Szanghaju.

2 czerwca: Stany Zjednoczone poparły sprzeciw Filipin wobec arbitralnie wprowadzonego przez Chiny zakazu połowów na Morzu Południowochińskim. Rzecznik Departamentu Stanu USA Ned Price poinformował za pośrednictwem mediów, że unilateralny zakaz połowów wprowadzony przez rząd w Pekinie jest niezgodny z orzeczeniem trybunału arbitrażowego z 2016 r. Wezwał jednocześnie Chiny do przestrzegania prawa międzynarodowego. Zakaz na okres trzech i pół miesiąca został wprowadzony na początku maja.

5 czerwca: dwie najnowsze fregaty filipińskiej marynarki wojennej wezmą udział w manewrach RIMPAC. Rzecznik marynarki wojennej, komandor Benjo Negranza, poinformował w oświadczeniu, iż dwie najnowsze fregaty rakietowe (BRP Antonio Luna i BRP Jose Rizal) oraz helikopter AgustaWestland AW-109 w ramach grupy zadaniowej 80.5 PN, wezmą udział w tegorocznej edycji jednych z największych na świecie morskich manewrów RIMPAC, które potrwają od 29 czerwca do 4 sierpnia na wodach w pobliżu Honolulu. Będzie to już trzeci aktywny udział filipińskiej marynarki wojennej w ćwiczeniach RIMPAC. W edycji z 2018 r. zaangażowany został statek patrolowy BRP Andres Bonifacio (PS-17),

podczas gdy w 2020 r. w manewrach uczestniczyła fregata BRP Jose Rizal (FF-150).

6 czerwca: Stany Zjednoczone znoszą na okres dwóch lat taryfy celne na import części do paneli słonecznych z czterech państw Azji Południowo-Wschodniej. Biały Dom wykorzystał *Defense Production Act* do tymczasowego zniesienia taryf celnych na import komponentów do paneli fotowoltaicznych z Kambodży, Malezji, Tajlandii i Wietnamu. Jest to zaskakujący ruch, ponieważ w marcu bieżącego roku Departament Handlu USA na skutek skargi kalifornijskiej firmy produkującej panele słoneczne (Auxin Solar) wszczął dochodzenie antydumpingowe dotyczące importu z państw Azji Południowo-Wschodniej, ponieważ istnieją uzasadnione podejrzenia, że Chiny montują panele słoneczne w czterech państwach regionu, aby uniknąć wyższych taryf celnych nałożonych na ChRL. Decyzja Joe Bidena spotkała się z obawami krajowych producentów paneli fotowoltaicznych z jednej strony, a z drugiej z dużą aprobatą ze strony środowisk wspierających amerykańską transformację energetyczną zorientowaną na odnawialnych źródłach energii (American Clean Power Association).

6 czerwca: amerykański samolot rozpoznawczy wykonał przelot wzdłuż południowych wybrzeży Chin nad północnym krańcem Morza Południowochińskiego. Samolot amerykańskich sił powietrznych Boeing RC-135U przeleciał między innymi w pobliżu chińskiej wyspy Hajnan, będącej jednym z głównych punktów wypadowych dla chińskiej marynarki wojennej na Morze Południowochińskie. Na wyspie znajduje się baza Yulin, w której stacjonują chociażby łodzie podwodne z pociskami balistycznymi. Trasa przelotu samolotu była bardzo blisko chińskiego terytorium, ale przez cały czas przebywał w międzynarodowej strefie powietrznej.

9 czerwca: wicesekretarz stanu USA spotkała się z filipińskim prezydentem elektem. Podczas swojej wizyty na Filipinach, Wendy Sherman spotkała się z Ferdinandem Marcossem Jr., któremu pogratulowała wygranych wyborów prezydenckich. Przedstawiciele obu państw zgodzili się co do konieczności pogłębienia sojuszu, a także zacieśnienia współpracy gospodarczej oraz w takim obszarach jak źródła odnawialnej energii czy gospodarka cyfrowa. Prezydent elekt podkreślił fundamentalne znaczenie sojuszu z zakresu bezpieczeństwa jak również zobowiązał się do poszanowania praw człowieka i rządów prawa w kraju. Warto zwrócić uwagę, że Wendy Sherman wprost stwierdziła, iż w przypadku wizyty Ferdinanda Marcosa Jr. w Stanach Zjednoczonych nie zostanie on aresztowany, ponieważ przywódcy państw są chronieni immunitetem. Uwaga na ten temat miała rozwiać wszelkie wątpliwości związane z potencjalną podróżą nowego lidera Filipin do Stanów Zjednoczonych, ponieważ sąd na Hawajach wystawił list gończy z nakazem aresztowania w związku z decyzją o

konieczności wpłacenia przez rodzinę Marcoów 353 mln USD na rzecz rodzin, które złożyły zbiorowy pozew cywilny dotyczący pogwałcenia praw człowieka w trakcie stanu wojennego ogłoszonego przez Ferdinanda Marcosa na Filipinach w latach 70-tych XX wieku. Wicesekretarz spotkała się również z ministrem spraw zagranicznych Teodoro Locsinem Jr., z którym omówiła kwestie związane z utrzymaniem wolnego i otwartego regionu Indo-Pacyfiku jak i rosyjską agresją na Ukrainę oraz jej skutkami na międzynarodową sytuację.

9 czerwca: Azjatycki Bank Rozwoju zatwierdził projekt finansowania linii kolejowej na Filipinach. Azjatycki Bank Rozwoju wyraził zgodę na wsparcie finansowe w wysokości 4,3 mld USD na budowę nowoczesnej miejskiej linii kolejowej o długości 55 km łączącej Manilę z Calamba (South Commuter Railway Project). W skład linii kolejowej będzie wchodziło 18 stacji, a jej budowa skróci czas podróży między miastami o do nieco ponad godziny w porównaniu do 2,5 godz. Ile potrzeba na pokonanie trasy samochodem.

9 czerwca: podczas wizyty na Filipinach amerykańska wicesekretarz stanu spotkała się z prezydentem elektem oraz ministrem spraw zagranicznych. W trakcie rozmowy z Ferdinandem Marcosem Jr., Wendy Sherman pogratulowała mu zwycięstwa w wyborach prezydenckich. Przedstawiciele obu stron zgodzili się co do potrzeby zacieśnienia współpracy w obszarze odnawialnych źródeł energii oraz gospodarki cyfrowej, a także fundamentalnej roli sojuszu dwustronnego na rzecz pokoju i stabilności w regionie Indo-Pacyfiku. Wśród poruszonych tematów znalazły się także tematy przestrzegania praw człowieka oraz praworządności na Filipinach. Wicesekretarz spotkała się również z ministrem spraw zagranicznych Teodoro Locsinem, z którym omówiła sprawy dotyczące koncepcji wolnego i otwartego Indo-Pacyfiku oraz wojny na Ukrainie.

10 czerwca: amerykański sekretarz obrony spotkał się z ministrem obrony Singapuru. Lloyd J. Austin III w rozmowie z Ng Eng Henem poruszył zacieśnienie współpracy z zakresu cyberbezpieczeństwa w ramach protokołu ustaleń podpisanego przez obie strony w sierpniu 2021 r. Amerykański sekretarz obrony zapewnił o zaangażowaniu USA w regionie oraz na forum szczytu ministrów obrony ASEAN Plus.

10 czerwca: wicesekretarz stanu USA spotkała się w Laosie z wiceministrem spraw zagranicznych. Wendy Sherman w rozmowie z Thongphane Savanphetem wyraziła pełne poparcie dla suwerenności oraz ekonomicznego rozwoju Laosu, a także podkreśliła kluczowe znaczenie centralnej roli ASEAN w regionie. Przedstawiciele obu państw omówili sposoby na pogłębienie współpracy dwustronnej w takich obszarach jak jedność ASEAN, poszanowanie praw człowieka, a także rządy prawa. Amerykańska wicesekretarz potępiła rosyjską inwazję na Ukrainę, a także poruszyła temat skutków decyzji Władimira Putina na światową gospodarkę. Zaapelował również, żeby rząd

Laosu zwiększył presję w sprawie implementacji pięciopunktowego konsensusu przez birmańską juntę.

10 czerwca: doradca sekretarza stanu USA odwiedził Tajlandię. Derek Chollet spotkał się z wiceministrem spraw zagranicznych Don Pramudwinai'em, z którym omówił sposoby na wzmocnienie partnerstwa dwustronnego. Wśród poruszonych tematów znalazła się także sytuacja wewnętrzna w Birmie. Przedstawiciele obu państw wymienili się poglądami na temat dostarczenia pomocy humanitarnej w strefie przygranicznej pomiędzy Birmą i Tajlandią. Ponadto doradca sekretarza stanu odwiedził obóz Mae La dla birmańskich uchodźców na tajsko-birmańskiej granicy w Mae Sot, gdzie spotkał się z grupami społeczeństwa obywatelskiego.

10 czerwca: przyszła doradczyni ds. bezpieczeństwa narodowego Filipin planuje wzmocnienie traktatu o wzajemnej obronie ze Stanami Zjednoczonymi z 1951 r. Clarita Carlos poinformowała w wywiadzie, że nowa administracja planuje rewizję traktatu o wzajemnej obronie w taki sposób, aby spełniał oczekiwania związane z nowymi wzywaniem w regionie Indo-Pacyfiku. Podobne działania będą przedsięwzięte w sprawie umowy o wzmocnionej współpracy obronnej (Enhanced Defense Cooperation Agreement) oraz umowy regulującej warunki przebywania amerykańskich żołnierzy na terytorium Filipin (Visiting Forces Agreement), stanowiących uzupełnienie traktatu o wzajemnej obronie. Na pytanie w sprawie zwiększenia intensywności patroli morskich ze Stanami Zjednoczonymi, Clarita Carlos odpowiedziała, że Manila będzie dążyć do realizacji inicjatyw z większą ilością państw. Stąd Filipiny będą szukały większej interakcji z innymi państwami takimi jak Korea Południowa oraz Japonia.

11 czerwca: Chiny sprzeciwiły się uwagom ogłoszonym przez amerykańskiego sekretarza obrony podczas 19. edycji dialogu Shangri-La w Singapurze. Zastępca szefa departamentu połączonego sztabu Centralnej Komisji Wojskowej Zhang Zhenzhong stwierdził na konferencji prasowej, że zarzuty Lloyda Austina, jakoby Chiny przechwytywały samoloty innych krajów w przestrzeni powietrznej nad Morze Południowochińskim nie mają pokrycia w faktach. Zaznaczył, że chińskie interwencje miały miejsce w okolicach archipelagów Spratly i Paracel, które należą do ChRL. Co więcej wszelkie środki przedsięwzięte przez stronę chińską były bezpieczne i miały na celu ochronę suwerenności państwa. Winą za militaryzację Morza Południowochińskiego obarczył Waszyngton, którego polityka doprowadziła do zwiększonej aktywności amerykańskich sił zbrojnych na spornych obszarach. Zhang Zhenzhong skomentował także uwagi amerykańskiego sekretarza obrony odnośnie Tajwanu, oskarżając Stany Zjednoczone za ingerencję w wewnętrzne sprawy Chin. Natomiast w nawiązaniu do amerykańskiej strategii na Indo-Pacyfiku

zaznaczył, iż przyczynia się do tworzenia podziałów w regionie i podlega do konfrontacji.

13 czerwca: sekretarz obrony USA odwiedził Tajlandię. Lloyd J. Austin III złożył pierwszą wizytę w Tajlandii na stanowisku sekretarza obrony, podczas której spotkał się z premierem i ministrem obrony Prayut Chan-o-cha. Przedstawiciele obu państw omówili kwestie związane z zacieśnieniem współpracy z zakresu obronności, a także w sferze cyberbezpieczeństwa i współpracy kosmicznej. Sekretarz obrony zobowiązał się do zwiększenia liczby tajskich studentów, którzy będą mogli otrzymać wykształcenie wojskowe w Stanach Zjednoczonych, a także zadeklarował gotowość do wzmocnienia interoperacyjności pomiędzy siłami zbrojnymi obu państw oraz wsparcie dla programu modernizacji tajskiego wojska.

13 czerwca: wicesekretarza stanu USA odwiedziła Wietnam. Wendy Sherman spotkała się w Hanoi z ministrem spraw zagranicznych Bui Thanh Sonem, wiceministrem spraw zagranicznych Ha Kim Ngocem, przewodniczącym komisji ds. stosunków zewnętrznych Komunistycznej Partii Wietnamu Le Hoai Trungiem, a także wiceministrem obrony Hoang Xuan Chienem. Podczas rozmów poruszone zostały kwestie związane z kompleksowym partnerstwem między państwami oraz przestrzeganiem praw człowieka w Wietnamie. Wicesekretarz zapewniła o pełnym zaangażowaniu Stanów Zjednoczonych w pomoc w niwelowaniu negatywnych skutków wojny w Wietnamie.

14 czerwca: doradca sekretarza stanu USA odwiedził Brunei. Podczas swojej wizyty Derek Chollet spotkał się z drugim ministrem spraw zagranicznych Brunei, z którym omówił sytuację w Birmie, wojnę na Ukrainie, a także kwestie związane ze zmianami klimatycznymi oraz regionalnymi wyzwaniami. Przedstawiciele obu państw poświęcili szczególnie dużo uwagi pięciopunktowemu konsensusowi, który ma na celu stabilizację sytuacji w Birmie po zamachu stanu z lutego ubiegłego roku.

20 czerwca: Stany Zjednoczone wezwały rząd Wietnamu do wypuszczenia aktywistki środowiskowej. Rzecznik Departamentu Stanu Ned Price wydał oficjalne oświadczenie, w którym wyrażono głębokie zaniepokojenie skazaniem Nguy Thi Khanh na karę dwóch lat więzienia i wezwano rząd w Hanoi do jej wypuszczenia. Wyrok zapadł w sprawie dotyczącej uchylania się od płacenia podatków. Aktywistka została zatrzymana w lutym bieżącego roku.

28 czerwca: filipińska fregata dotarła do portu na Hawajach skąd weźmie udział w manewrach RIMPAC 2022. Najnowsza fregata filipińskiej marynarki wojennej BRP Antonio Luna (FF151) ze śmigłowcem AW109 zawinęła do bazy Pearl Harbor Hickam na Hawajach, skąd weźmie udział w jednych z największych

na świecie międzynarodowych manewrach morskich Rim of the Pacific (RIMPAC).

28 czerwca: Malezja wciąż jest zaniepokojona wpływem AUKUS na przyspieszenie wyścigu zbrojeń w regionie. Podczas spotkania z minister spraw zagranicznych Australii w Kuala Lumpur, szef malezyjskiej dyplomacji Saifuddin Abdullah stwierdził, że pozyskanie przez Australię łodzi podwodnych z napędem atomowym w ramach AUKUS wciąż budzi niepokój rządu w Malezji. Po tym jak trójstronne porozumienie między Australią, Wielką Brytanią i Stanami Zjednoczonymi zostało ogłoszone we wrześniu ubiegłego roku, Malezja i Indonezja wyraziły swoje obawy, że pakt może się przyczynić do intensyfikacji wyścigu zbrojeń i zwiększenia napięć na Morzu Południowochińskim i Wschodniochińskim. Na przestrzeni kilku ostatnich tygodni australijska minister spraw zagranicznych Penny Wong odwiedziła Indonezję, Wietnam oraz Malezję, żeby rozwiać wszelkie wątpliwości państw Azji Południowo-Wschodniej związane z AUKUS. Minister Wong podkreśliła, że Australia nie jest nuklearną potęgą w przeciwieństwie do niektórych państw regionu, dlatego zagrożenie związane z implementacją postanowień AUKUS jest minimalne.

28 czerwca: minister obrony Filipin stwierdził, że chiński atak na BRP Sierra Madre uruchomi traktat o wzajemnej obronie z USA. Delfin Lorenzana zabrał głos w sprawie aktywności chińskiej straży przybrzeżnej w pobliżu płycizny Second Thomas na spornych obszarach Morza Południowochińskiego, w pobliżu której znajduje się filipiński posterunek na pokładzie statku BRP Sierra Madre, spoczywającego na mieliźnie. Chińskie jednostki wznowiły działania mające na celu utrudnienie realizacji misji zaopatrzeniowych dla posterunku. Minister obrony podkreślił, że poruszał już ten temat w rozmowach z chińskim ambasadorem Huang Xilianem w przeszłości. Według ministerstwa obrony statek BRP Sierra Madre wciąż należy do filipińskiej marynarki wojennej, dlatego Filipiny mają pełne prawo do napraw jednostki i realizacji misji zaopatrzeniowych. Delfin Lorenzana podkreślił, iż jakiegokolwiek wrogie działania Chin wobec BRP Sierra Madre przyczynią się do uruchomienia traktatu o wzajemnej obronie zawartego ze Stanami Zjednoczonymi w 1951 r.

29 czerwca: na Hawajach rozpoczęły się jedne z największych manewrów morskich na świecie RIMPAC. W tegorocznej edycji ćwiczeń organizowanych przez Stany Zjednoczone w okolicach Hawajów wzięło udział łącznie 38 okrętów, cztery łodzie podwodne, 170 samolotów oraz 25 tys. osób personelu. W ćwiczenia zaangażowało się łącznie 26 państw z całego świata. Warto podkreślić, że spośród państw członkowskich ASEAN swoje statki wysłały: Indonezja (fregata KRI I Gusti Ngurah Rai), Malezja (korweta KD Lekir), Filipiny (fregata BRP Antonio Luna) oraz Singapur (fregata RSS Intrepid).

KOMENTARZ

Po dwuletniej przerwie w dniach 10-12 czerwca odbyła się 19. runda dialogu Shangri-La organizowanego przez Międzynarodowy Instytut Studiów Strategicznych (International Institute for Strategic Studies) w Singapurze. W wydarzeniu wzięło udział 500 oficjalnych delegacji z 59 różnych państw. Dyskusje prowadzone podczas dialogu dotyczyły wizji ładu międzynarodowego i sposobu, w jaki powinna być osiągnięta współpraca globalna. Motywem przewodnim była rywalizacja pomiędzy Chinami i Stanami Zjednoczonymi, po raz kolejny potwierdzając, że przyszłość regionu będzie w dużym stopniu uzależniona od relacji między tymi mocarstwami. W trakcie dialogu wyróżniały się trzy główne wątki, do których można zaliczyć zachowanie ładu opartego na regułach, interesy Chin oraz przyszłość Azji i współpracy regionalnej.

Na zachowanie ładu międzynarodowego opartego na regułach szczególnie duży nacisk położył sekretarz obrony USA Lloyd Austin, który przytoczył rosyjską inwazję na Ukrainę jako przykład lekkomyślnych działań, których państwa regionu powinny unikać, aby zachować pokój i stabilność. W tym kontekście amerykański przedstawiciel nawiązał do polityki Pekinu, zwłaszcza jeżeli chodzi o roszczenia na Morzu Południowochińskim, a także napięcia wokół Tajwanu.

Lloyd Austin wykorzystał forum dialogu w Singapurze do zapewnienia o utrzymaniu silnej amerykańskiej obecności w regionie, czego najlepszym dowodem są inwestycje w wysokości 6,1 mld USD w ramach wieloletniego planu strategicznego dla regionu Pacyfiku (US Pacific Deterrence Initiative) oraz kontynuowanie wielu inicjatyw pomiędzy siłami zbrojnymi. Głównym celem sekretarza obrony była budowa narracji o koherentnej polityce Waszyngtonu z zakresu bezpieczeństwa wobec regionu, która jest konsekwentnie realizowana. Ponadto duży nacisk został postawiony na partnerstwa regionalne, co miało przyczynić się do zerwania z wizerunkiem Stanów Zjednoczonych jako mocarstwa arbitralnie podejmującego decyzje bez konsultacji z partnerami w regionie. Taki wizerunek bardzo często kreują Chiny, które chcą w ten sposób osłabić amerykańską pozycję w Azji. Tymczasem sekretarz Austin odwołał się do nowej inicjatywy ogłoszonej w maju na szczycie grupy QUAD - *Indo-Pacific Partnership for Maritime Domain Awareness*, opierającej się na współpracy i wymianie informacji pomiędzy państwami czterostronnego formatu oraz państwami Azji Południowo-Wschodniej w celu zwalczania nielegalnych połowów i innych działań w szarej strefie (realizowanych przede wszystkim przez ChRL na Morzu Południowochińskim).

Amerykańska narracja spotkała się z odpowiedzią strony chińskiej, którą reprezentował minister obrony Wei Fenghe. Szef chińskiego resortu obrony stanął w obronie regionalnych i międzynarodowych interesów ChRL, które uznał za uzasadnione. Generał Wei Fenghe poświęcił mniej uwagi porządkowi opartemu na regułach, a zamiast tego postanowił skupić się na chińskich interesach. Choć w swoim wywodzie unikał bezpośredniego wskazania Stanów Zjednoczonych jako głównego winowajcy, to nie było większych wątpliwości, iż jego krytyka była skierowana przede wszystkim w stronę Waszyngtonu. Podkreślił, że polityka ChRL jest oparta na obopólnych korzyściach (win-win), a jej głównymi atrybutami są pokojowe i harmonijne działania, które są głęboko zakorzenione w chińskiej cywilizacji. Warto zwrócić przy tym uwagę, że przy nawiązaniu do regionu posługiwał się określeniem Azji i Pacyfiku, a nie Indo-Pacyfiku, co należy rozumieć w kategoriach sprzeciwu wobec amerykańskiej retoryki i inicjatyw z nią związanych.

Kwestii dotyczące Tajwanu zostały przez ministra Wei Fenghe *explicite* określone mianem wewnętrznego problemu ChRL. Co więcej Tajwan został skategoryzowany jako „chińska prowincja”, której zjednoczenie z Chinami kontynentalnymi jest nieuniknione, ponieważ taka jest wola „wszystkich Chińczyków”. Jednocześnie kategorycznie odrzucił jakiegokolwiek przesłanki na temat wizji niepodległości Tajwanu. Z kolei w sprawie sytuacji na Morzu Południowochińskim, chiński generał przedsięwziął działania na rzecz obarczenia winą za rosnące napięcia na tym akwenie państwa spoza regionu (przede wszystkim Stany Zjednoczone), których hegemonistyczna polityka doprowadziła do militaryzacji spornych obszarów. Dodał przy tym, że ChRL ma największy wkład w utrzymanie wolności i swobody żeglugi na Morzu Południowochińskim, a jakiegokolwiek ograniczenia w tym zakresie nie leżą w interesie Chin.

Na koniec warto się odnieść do przedstawicieli państw członkowskich ASEAN, którzy znajdują się często w samym centrum rywalizacji pomiędzy mocarstwami. W ich przypadku można zauważyć próby łagodzenia napięć z jednej strony, a z drugiej podkreślenie własnej podmiotowości. Minister obrony Indonezji Prabowo Subianto przytoczył sformułowanie „twój wróg nie jest moim wrogiem”, odzwierciedlające regionalne stanowisko, że państwa Azji Południowo-Wschodniej mają swoje prerogatywy polityczne oraz cele dyplomatyczne i nie chcą się ograniczać do binarnego wyboru, sprowadzającego się do opowiedzenia się po jednej ze stron w strategicznej rywalizacji Chiny-USA. Minister obrony Malezji Hishammuddin Hussein odwołał się do „Sposobu ASEAN (ASEAN Way)”, który mimo swojej płynności i swobodnej interpretacji zazwyczaj kładzie nacisk na nieformalność, konsultacje zwieńczone konsensusem i pokojowe rozwiązywanie sporów. Jest to zatem preferowany sposób

rozwiązania napięć na linii Pekin-Waszyngton, który zalecają państwa ASEAN. Wyżej wymienione stanowiska zostały uzupełnione przez ministra obrony Singapuru Ng Eng Hena, który zwrócił uwagę, że kluczowe kwestie bezpieczeństwa nie dotyczą rywalizacji pomiędzy demokracją i autokracją.

OŚRODEK
SPRAW
AZJATYCKICH

RAPORTY OPINIE DORADZTWO

PIERWSZY W POLSCE UNIWERSYTECKI
THINK-TANK

DORADZTWO POLITYCZNE I BIZNESOWE

ZESPÓŁ Z PRAKTYKĄ W AZJI

www.osa.uni.lodz.pl

